

İbrahim Quliyev– 75

Ölkənin elmi ictimaiyyəti və neft sənayesi işçiləri görkəmli geoloq-alim, AMEA-nın həqiqi üzvü, geologiya-mineralogiya elmləri doktoru, professor İbrahim Səid oğlu Quliyevin anadan olmasının 75 illiyini sevgi-sayğılarla qeyd edir. Keçirilən yubiley tədbirlərində alimin zəngin və mənalı ömür yoluna nəzər salınır, onun Azərbaycan neft-qaz elmi qarşısında xidmətləri qədərbilənliliklə vurğulanır.

İbrahim Quliyev 1947-ci ildə anadan olub. Orta təhsilini başa vurduqdan sonra o, 1965-ci ildə Azərbaycan Neft-Kimya İnstitutunun geoloji-kəşfiyyat fakültəsinə qəbul olunub və dağ-mühəndisi, geofizik ixtisasına yiyələnib. Gənc geoloq 1970-ci ildə AMEA-nın Geologiya İnstitutunda əmək fəaliyyətinə böyük laborant vəzifəsi ilə başlayıb, sonra kiçik elmi işçi vəzifəsində çalışıb.

qəbul edilən orijinal fiziki-kimyəvi modeli hazırlanıb.

Xəzər dənizində subdəniz palçıq vulkanlarının, palçıq vulkanı qaz-hidratlarının tapılması və geoloji-geokimyəvi öyrənilməsinin dünya prioriteti İbrahim Quliyevə və onun AMEA Geologiya və VNIİ Okeanologiya (Rusiya) İnstitutlarından olan həmkarlarına məxsusdur. Geoloq alimin önəmli praktik

Mərkəzləri ilə beynəlxalq layihələrə inteqrasiyasına səbəb olub. O, Massachusetts Texnologiyalar İnstitutu, Moskva Dövlət Universiteti, Delft Texniki Universiteti, Cənubi Karolina və Yuta Universitetləri, Britiş Petroleum, Ekson, Teksako, Yunokal, AMOKO və s. kimi neft şirkətlərinin Elmi mərkəzləri ilə birgə 30-dan çox beynəlxalq elmi layihələrdə rəhbər və məsul icraçı kimi iştirak edib.

Professor İbrahim Quliyev 1988-ci ildən 1995-ci ilədək Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyasında (indiki Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti) neft və qazın geologiyası, geokimyəsi üzrə mühazirələr oxuyub, diplomant və dissertantların hazırlanması ilə məşğul olub. 1994-cü ildə alim Azərbaycan AAK-nın Yer Elmləri üzrə sədri və Ekspert Şurasının üzvü təyin edilib. Eyni zamanda "Geoloq Azerbaydjana" jurnalının redaksiya

Azərbaycan neft geologiyasının görkəmli nümayəndəsi

Taleyini geologiya elminə bağlayan İbrahim müəllim 1979-cu ildə Moskvada "Faydalı qazıntı yataqlarının geokimyəvi axtarış üsulları" mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə edərək geologiya-mineralogiya elmləri namizədi, 1989-cu ildə "Alp dağlararası çökəkliklərin qaz rejimi" mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə edərək elmlər doktoru alimlik dərəcələrini, 1999-cu ildə isə professor elmi adını alıb. O, 2001-ci ildə AMEA-nın müxbir üzvü, 2007-ci ildə həqiqi üzvü seçilib.

Təbii qazların geologiyası və geokimyəsi, neft-qaz yataqlarının geologiyası və palçıq vulkanizmi sahələrində tanınmış alim olan İbrahim Quliyevin rəhbərliyi və iştirakı ilə qarışıq zonaların qaz rejiminin öyrənilməsi üçün orijinal tədqiqatlar aparılıb, karbon tərkibli qazın çıxma həcmi kəmiyyətcə dəyərləndirilib və atmosferin aşağı qatlarında paylanması öyrənilib. O, AMEA Geologiya və Almaniyanın Təbii Resurslar İnstitutlarından olan həmkarları ilə birlikdə dünyada ilk dəfə Azərbaycan palçıq vulkanlarından qazın çıxmasının monitorinqinin elmi-texnoloji prinsiplərini şərh edib və uzunmüddətli monitorinq aparıb. Nəticədə, yer qazlarının həcmində kosmik və geoloji faktlardan asılı olan periodik dəyişmələrin olduğu göstərilib. Bu elmi tədqiqatlar "greenhouse effekti" mexanizminin öyrənilməsində əsas rol oynayıb.

Akademik İbrahim Quliyev həmkarları ilə birlikdə palçıq vulkanlarının püskürmə məhsullarının, süxurların, neftin, qazın və suyun izotop-geokimyəvi tərkibinin öyrənilməsi üçün ilk dəfə olaraq palçıq vulkanizminin ən güclü və böyük paroksizmləri müfəssəl şərh edilən püskürmə kataloqu tərtib edib. Bu tədqiqatlar çöküntü süxurlarının spontan həyəcanlanması və sıxlıq azalmasının modelini verib. Alim Cənubi Xəzər hövzəsində böyük dərinlikdə sıxlıq azalma zonasının olduğunu göstərən və palçıq vulkanının beynəlxalq elmi ictimaiyyət tərəfindən

əhəmiyyəti olan tədqiqatlarından biri də Cənubi Xəzər hövzəsi təmsalında sürətlə çökən hövzələrin karbohidrogen sistemlərinin öyrənilməsidir. Onun rəhbərliyi ilə sürətlə çökmə şərti daxilində karbohidrogenlərin əmələgəlmə, miqrasiya və yığılma sürətlərini, həmçinin miqyasını öyrənmək üçün orijinal tədqiqatlar aparılıb, hövzə modelləməsi, geokimyəvi və izotop tədqiqatları əsasında Cənubi Xəzər hövzəsində karbohidrogenlərin əmələgəlmə və toplanmasının limit dərinlikləri, eləcə də geniş dərinlik intervalı (16-18 km qədər) müəyyənləşdirilib. Bu tədqiqatlar Azərbaycanda karbohidrogen yataqları axtarışının effektivliyinin artırılmasına, quruda və dənizdə yeni neft-qaz yataqlarının tapılmasına şərait yaradıb.

1985-ci ildən 2016-cı ilədək İbrahim Quliyev Geologiya İnstitutunun elmi işlər üzrə direktor müavini vəzifəsində çalışıb. Onun fəaliyyəti elmi siyasətin əsas istiqamətlərini təyinən, eksperimental bazanın inkişafına və yenilənməsinə, institutun strukturunun müasirləşdirilməsinə və optimallaşdırılmasına, yüksək ixtisaslı kadrların hazırlanmasına səbəb olmuşdur. İbrahim müəllimin təşkilatçılıq fəaliyyəti Geologiya İnstitutunun aparıcı Universitetlər və Neft şirkətlərinin Elmi

heyətinin üzvüdür. İbrahim Quliyev 2006-cı ildən SOCAR-ın nəşr etdiyi, Respublikada aparıcı elmi-texniki jurnal olan "Azərbaycan Neft Təsərrüfatı" jurnalının baş redaktoru vəzifəsində çalışır.

Akademik İbrahim Quliyev 2016-cı ildən 2020-ci ilə kimi AMEA-nın Neft və Qaz İnstitutunun direktoru vəzifəsində çalışıb. O, 2019–2021-ci illərdə AMEA-nın birinci vitse-prezidenti, hazırda isə vitse-prezident vəzifəsində çalışır. O, 2008-ci ildə Azərbaycan Respublikasının "Əməkdar elm xadimi", 2010-cu ildə bir qrup alimlə Cənubi Xəzər hövzəsinin palçıq vulkanizmi neftqazlılığının öyrənilməsi üzrə silsilə işlərə görə müstəqil Azərbaycan Respublikasının ilk Dövlət mükafatı laureatı adına layiq görülüb. Soydaşımız 2014-cü ildə Rusiya Təbiət Elmləri Akademiyasının xarici üzvü seçilib. Geoloq alim 2017-ci ildə "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilib.

230-dan çox elmi məqalənin, o cümlədən 11 monoqrafiyanın müəllifi olan Azərbaycanlı alimin əsərlərinin böyük bir hissəsi xaricdə çap olunub. Onun rəhbərliyi ilə 10 fəlsəfə doktoru və 2 elmlər doktoru yetişdirilib. Alimin tədqiqatlarının nəticələri onlarca beynəlxalq konfrans və simpoziumda (Beynəlxalq geoloji konqreslər, Üzvi geokimyə üzrə beynəlxalq konqreslər, AAPG və EGU beynəlxalq konfransları və s.) məruzə edilərək, dünyanın aparıcı elmi məcmuələrində dərc olunub. Son illərdə İbrahim Quliyev doktorluq dissertasiyalarında opponentlik etmək üçün Gürcüstana (Geologiya İnstitutu), Rusiyaya (VNIIGRI, MDU) və Niderlanda (Delft Texniki Universiteti) dəvət olunub.

Akademik İbrahim Quliyev tanınmış alim, bacarıqlı təşkilatçı olmaqla yanaşı, həm də gözəl ailə başçısı, səmimi insandır. Dünya şöhrətli geoloq alimi 75 illik yubileyi münasibətilə səmimi-qəlbədən təbrik edir, ona uzun ömür, cansağlığı və elmi fəaliyyətində uğurlar arzulayırıq.

Tahir AYDINOĞLU,
"Xalq qəzeti"